

คำนำ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ เห็นชอบตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเสนอที่ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งต้องแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐในระดับกระทรวง ทบวง กรม จะต้องถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องเร่งรัดการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลอย่างจริงจังอีกด้วย

ในช่วงเวลาประมาณห้าปีเศษที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีผลบังคับใช้ อาจถือได้ว่าหน่วยงานของรัฐได้มีความตื่นตัวต่อการปฏิบัติตามกฎหมายนี้มากพอสมควร แต่เมื่อพิจารณาถึงจำนวนหน่วยงานที่มีการปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ และความกว้างขวางของการใช้สิทธิของประชาชนแล้ว ก็จะพบว่า การปฏิบัติตามกฎหมายยังต้องการการสนับสนุนพัฒนาอีกมาก

ในปี ๒๕๕๖ นี้ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเร่งส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้กระบวนการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงานต่างๆของรัฐครบถ้วนสมบูรณ์ และการใช้สิทธิของประชาชนเป็นไปอย่างกว้างขวางในขอบเขตทั่วประเทศ โดยต้องดำเนินการให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดพิมพ์หนังสือ คู่มือผู้บริหาร การปฏิบัติงานตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการนี้ ก็เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาดังกล่าว โดยเชื่อว่าหากผู้บริหารของหน่วยงานต่างๆของรัฐ ได้ตระหนักเห็นคุณค่าและรับรู้ถึงหน้าที่สำคัญตามกฎหมายแล้ว ก็จะเป็นกำลังสำคัญที่จะร่วมกันผลักดันให้เจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการบรรลุผลสำเร็จได้ในเวลาอันใกล้

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทนำ		๑
บทที่ ๑	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๓
	◆ ความเป็นมาของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐	๓
	◆ เจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ	๔
	◆ ความสัมพันธ์กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๔
	◆ ประโยชน์และคุณค่าของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐	๖
บทที่ ๒	หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐	๘
	◆ หน้าที่ดำเนินการเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด	๘
	◆ หน้าที่ต้องจัดแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจ มีคำสั่งมิให้เปิดเผย	๑๖
	◆ หน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวทางตามที่กฎหมายกำหนด	๑๕
	◆ หน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารของราชการทราบ เหตุผลที่หน่วยงานมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	๒๑
	◆ หน้าที่แจ้งให้ผู้ทราจได้รับผลกระทบถึงประโยชน์ได้เสีย กรณีที่จะมีการเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านในเวลาที่กำหนด	๒๒
	◆ หน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับ ของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔	๒๓

	◆ หน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด	๒๔
	◆ หน้าที่ต้องให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการหรือการบริหารจัดการเรื่องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงาน	๒๕
	◆ หน้าที่จะจะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูล	๒๖
	◆ หน้าที่ต้องส่งมอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไว้ให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ	๒๕
บทที่ ๓	สิทธิของประชาชน	๓๐
	◆ สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ	๓๐
	◆ สิทธิของประชาชนที่จะยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามที่ตนเองประสงค์จะรู้หรือเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รู้หรือเพื่อการพิทักษ์สิทธิของตนเองหรือชุมชนหรือสังคม	๓๑
	◆ สิทธิของประชาชนในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง	๓๓
	◆ สิทธิของประชาชนในการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐกรณีที่ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐	๓๓
	◆ สิทธิของประชาชนในการอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ	๓๔
บทที่ ๔	ปัญหาอุปสรรคและการแก้ไข	๓๖
ภาคผนวก		๔๐

บทนำ

ในช่วงเวลาห้าปีเศษ นับตั้งแต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๐ แม้ว่าจะยังไม่มีตัวเลขทางสถิติที่จะเปรียบเทียบได้ว่าประชาชนได้เข้าไปใช้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆของรัฐเพิ่มมากขึ้นหรือไม่เพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนมีกฎหมายนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากตัวเลขของผู้ที่ได้ใช้สิทธิร้องเรียนและอุทธรณ์ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ในระยะ ๓ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๖) ปรากฏว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวมากขึ้น

นอกจากนี้ การใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนก็ยังกระจายออกไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศมากยิ่งขึ้น กล่าวคือการใช้สิทธิของประชาชนในการขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ราชการส่วนภูมิภาคร้อยละ ๓๕ และราชการส่วนท้องถิ่นร้อยละ ๓๕ ของการใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั้งหมดในปี ๒๕๔๖ และมีแนวโน้มว่าจำนวนการใช้สิทธิของประชาชนในราชการส่วนท้องถิ่นจะเพิ่มมากขึ้นอีก ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนหน่วยงานของราชการส่วนท้องถิ่นที่มีมากกว่าราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนกลาง

ตัวเลขการประเมินดังกล่าวข้างต้นแม้ว่าจะสะท้อนภาพความก้าวหน้าของการใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้บ้าง แต่จากการที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ออกตรวจประเมินในภาคสนาม โดยการเข้าตรวจแนะนำการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งจากการประชุมปรึกษาหารือกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวแล้ว พบว่าหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนประมาณกว่าร้อยละ ๗๐ ยังไม่มีการดำเนินการในส่วนของการจัดเตรียมหรือจัดรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคาและผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานมาจัดแสดงไว้ที่ห้องข้อมูลข่าวสารหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าตรวจดู

การที่หน่วยงานของรัฐยังไม่ได้จัดรวบรวมหรือจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูนี้ พบว่าเกิดจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญอันดับแรกคือความไม่เข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญว่าการจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารหรือการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารไว้ให้พร้อมสำหรับประชาชนเข้าตรวจดูนี้เป็นมาตรการหรือกลไกของกฎหมายที่นอกเหนือจากการคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนซึ่งต้องการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนา รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ดังนั้น การให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตรวจดูข้อมูลข่าวสารในศูนย์ข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตัวเองในทุกเรื่องตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเข้าใจและตระหนักเป็นอันดับแรก

หน่วยงานของรัฐยังได้สะท้อนปัญหาอื่น ๆ ในการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการอีก เช่น ปัญหาการขาดบุคลากร ปัญหาการขาดงบประมาณ และปัญหาการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ ทำให้บุคลากรที่รับผิดชอบในปัจจุบันขาดความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง แต่ก็เชื่อว่าหากผู้บริหารของทุกหน่วยงานได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎหมายที่จะมีผลดีต่อการบริหารงานของหน่วยงานและสังคมโดยรวมแล้ว ก็เชื่อได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวจะสามารถแก้ไขได้ไม่ยากนัก การกำหนดให้ภารกิจในการดำเนินการตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการให้เป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานจะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหน่วยงานจะมีฐานข้อมูลและกระบวนการบริหารจัดการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ กระบวนการบริหารที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานรัฐในทุกระดับได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการตอบสนองต่อนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล และต่อเจตนารมณ์ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญด้วย

ชิ่งทอง โอภาสศิริวิทย์

ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สิงหาคม ๒๕๔๖

บทที่ ๑

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ (กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ) ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐนั้น ผู้บริหารสมควรได้ศึกษาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และความสัมพันธ์กับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของกฎหมายอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินการตามกฎหมาย ในอันที่จะได้ร่วมกันผลักดันให้กลไกตามกฎหมายสามารถขับเคลื่อนไปจนบรรลุความสำเร็จตามเจตนารมณ์ได้ แม้ว่าหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยจะมีภาระงานที่จะต้องดำเนินการอยู่มากมายแล้วก็ตาม

๑. ความเป็นมาของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

แนวความคิดที่จะให้มีกฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนไทยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีการเคลื่อนไหวและเรียกร้องจากนักวิชาการและสื่อมวลชนมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ และภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีกระบวนการบริหารงานที่โปร่งใส ได้ให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้น โดยคณะกรรมการฯ จัดทำร่างกฎหมายนี้เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากับอาจารย์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการจัดสัมมนาปรับปรุงร่างกฎหมายหลายครั้ง ทำให้แนวคิดในกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง ทุกรัฐบาลที่ผ่านมามีสนับสนุนให้มีกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลนายชวน หลีกภัย รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา และรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กระบวนการพัฒนาทางความคิดได้มีการพัฒนาเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๔ ในปี

พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยได้มีการบัญญัติในมาตรา ๔๘ ทวิ ว่า บุคคลมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบต่อตน ซึ่งแม้ว่าจะแสดงถึงความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิ แต่ก็ยังเป็นบทบัญญัติที่มีขอบเขตที่แคบไปกว่าหลัก “สิทธิได้รับรู้” ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้ประกาศเป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๐

๒. เจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้ระบุเหตุผลหรือเจตนารมณ์ในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ คือ

๒.๑ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคง ประชาชนมีโอกาสรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่

๒.๒ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยหรืออาจไม่เปิดเผย เพื่อให้ชัดเจนต่อการปฏิบัติโดยจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน

๒.๓ เพื่อคุ้มครองการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

๓. ความสัมพันธ์กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ แม้ว่าจะประกาศใช้ก่อนรัฐธรรมนูญเล็กน้อย แต่ก็มีความสัมพันธ์และรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยในหลาย ๆ มาตรา กล่าวคือ

๓.๑ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๘ ได้กำหนดเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕๘ ดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องและตรงกับวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่งของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่ต้องการให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐอย่างกว้างขวาง จึงอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีบทบัญญัติที่รองรับรัฐธรรมนูญฯ ตามมาตรา ๕๘ นี้ อย่างชัดเจน และสมบูรณ์มากที่สุด

อย่างไรก็ตามในส่วนของการรับรองสิทธิการรับรู้ข่าวสารของราชการนี้ กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการยังสามารถมีส่วนสนับสนุนหรือรองรับอย่างสำคัญในการปฏิบัติงานตามมาตรา ๕๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะดำเนินการได้สมบูรณ์ ก็จะต้องเริ่มจากพื้นฐานการให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและเพียงพอก่อนนั่นเอง

๓.๒ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกำหนดเป็นภาคบังคับให้รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้องแถลงต่อรัฐสภาว่ามีนโยบายหรือแนวการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่รัฐธรรมนูญฯ ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๗๑ ถึงมาตรา ๘๕ อย่างไร ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในหลาย ๆ มาตรานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการด้วย เช่น

มาตรา ๗๕ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและการจัดระบบราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

มาตรา ๗๖ เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา ๗๗ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง

มาตรา ๗๘ เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่หยิบยกเป็นตัวอย่างข้างต้น พื้นฐานแห่งความสำเร็จที่สำคัญยิ่งคือ การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง หรือการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการนั่นเอง

๓.๓ การรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๔ กำหนดว่า การกล่าวหาหรือใส่ร้ายผู้อื่นโดยมิชอบซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีการใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์สาธารณชน ซึ่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐและแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว

๔. ประโยชน์และคุณค่าของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ แล้ว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการนี้ได้ให้หลักประกันกับประชาชนทุกคนในเรื่อง

โอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐและการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของรัฐอีกด้วย หลักประกันดังกล่าวจะมีส่วนอย่างสำคัญในการแก้ไข ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคตซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์และเป็นคุณค่าของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ กล่าวคือ

๔.๑ ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของรัฐ และของส่วนรวม

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะมีส่วนสำคัญในการสร้างความตื่นตัวต่อสิทธิและโอกาสของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งนั่นหมายถึง โอกาสการรับรู้ข้อเท็จจริงในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เป็นรูปธรรม เป็นภาคปฏิบัติจริงที่เสริมต่อการรับรองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ที่มีอยู่ในกระบวนการทำงานของหน่วยงานของรัฐ ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการรับรู้เช่นนี้จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นที่จะให้ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ในวงกว้าง ประชาชนจะเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้นถึงคุณค่าหรือความสำคัญของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลมากขึ้น การมีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอยังทำให้ประชาชนสามารถติดตามการบริหารของรัฐได้ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือส่วนกลาง ทำให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง สะท้อนความต้องการของประชาชน เกิดความไว้วางใจ อันเป็นพื้นฐานให้เกิดความรัก ความสามัคคีในสังคม

๔.๒ ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยม การดำเนินงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐให้มุ่งสู่ความเชื่อมั่นในหลักประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความโปร่งใส

การที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีสาระสำคัญที่จะส่งเสริมให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการมากที่สุด โดยการไม่เปิดเผยจะทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐต้องเกิดความตื่นตัวและปรับปรุงพัฒนาตนเอง และหน่วยงานอย่างมากทั้งในเรื่องความสำเร็จ หรือประสิทธิผลการดำเนินงานที่จะต้องคอยตอบคำถามให้ได้ว่า การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งการทำงานนั้นได้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ในแง่การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานของรัฐต้องปรับสภาพการทำงานให้อยู่ในสภาพโปร่งใส สามารถตรวจ

สอบได้ตลอดเวลา

กระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องภายใต้แรงผลักดันของการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขั้นทัศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมของบุคคลในองค์กร และตัวองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเองที่จะต้องมีการคิด วิถีปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งย่อมเป็นผลดีและเป็นหลักประกันต่อการบริหารและการพัฒนาของประเทศต่อไป

๔.๓ ช่วยส่งเสริมและพัฒนาระบบการเมืองและระบบการบริหารของประเทศให้มีความโปร่งใส

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าระบบของการบริหารการพัฒนาของประเทศไทย ได้มีการพัฒนาก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา แต่ข้อปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาเป็นเวลานานยังไม่สามารถแก้ไขให้เป็นข้อยุติ คือ ประเด็นที่ว่า จะทำอย่างไรให้การบริหารหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลเป็นไปด้วยความถูกต้องมีประสิทธิภาพโปร่งใส ปราศจากการทุจริต ซึ่งการที่จะดำเนินงานเรื่องนี้ให้ถูกต้อง มีผู้รับผิดชอบที่สำคัญสองส่วนคือฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญทั้งของฝ่ายการเมือง และข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการสร้างความถูกต้องให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติฯ จะช่วยให้ฝ่ายการเมืองสามารถกำกับตรวจสอบการทำงานของข้าราชการทั้งในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผล และความโปร่งใสได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถมีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการที่จะเสนอแนะหรือหามาตรการเพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมทันเวลา ในด้านของข้าราชการเองก็มีเครื่องมือด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะทดแทนไม่ให้ฝ่ายการเมืองดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการในเรื่องที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งในที่สุดจะเกิดการพัฒนาระบบการบริหารและการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำและเจ้าหน้าที่ของรัฐไปในทิศทางที่ถูกต้อง

การที่ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงในการใช้อำนาจรัฐแต่ละเรื่อง ทำให้สามารถพิเคราะห์ได้ว่ากรณีต่าง ๆ ได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องหรือไม่ เกิดการตรวจสอบยับยั้งเพื่อให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปโดยถูกต้องและเป็นการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะการกลั่นแกล้งหรือเอื้อประโยชน์แก่คนบางคน จะถูกเปิดเผยต่อประชาชนทั่วไป ทำให้อาจถูกตรวจพบได้ง่าย

๔.๔ ช่วยให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการพิทักษ์สิทธิของตน

การที่ประชาชนได้รู้ถึงการใช้อำนาจของรัฐ ในกรณีต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีโอกาสพิเคราะห์ได้ว่ากรณีของตนซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันจะเกิดผลเช่นใด ทำให้สามารถดำเนินการเพื่อพิทักษ์รักษาสิทธิของตนได้โดยถูกต้อง

บทที่ ๒
หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ
ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติหลายประการ จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐจะต้องทำให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของตนได้รับทราบ มีความรู้ความเข้าใจและถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าว สำหรับหน้าที่ตามกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งผู้บริหารจะต้องดำเนินการหรือกำกับ ควบคุม ดูแล ให้มีการดำเนินการมีดังนี้

๑. หน้าที่ดำเนินการเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการให้ประชาชนได้รับทราบ ใน ๓ รูปแบบ หรือ ๓ วิธีการ ดังนี้

๑.๑ การนำข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่กฎหมายกำหนดไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๙ ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๙ ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา คือ

๑.๑.๑ โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน

ข้อมูลข่าวสารในข้อนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถรู้ได้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ แต่ละหน่วยงานมีการจัดโครงสร้างการบริหารภายในหน่วยงานนั้นอย่างไร มีการจัดแบ่งเป็นหน่วยงานย่อย ๆ อย่างไรบ้าง

๑.๑.๒ สรุปลำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีดำเนินงาน

การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องสรุปลำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่นั้น ๆ ทำให้ประชาชนสามารถรู้ถึงบทบาทที่แท้จริงของแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่สำคัญอย่างไร

รวมทั้งได้รู้ถึงวิธีการหรือกระบวนการทำงานของหน่วยงานนั้น ๆ อีกด้วย ทำให้ประชาชนสามารถที่จะตรวจสอบหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในความสนใจของตนเองได้

๑.๑.๓ สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ

เมื่อประชาชนได้ทราบถึงหน่วยงานที่ควรติดต่อแล้ว การที่กฎหมายได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐจะต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เพื่อบอกถึงสถานที่เพื่อติดต่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำจึงเป็นการเพิ่มความสะดวกกับประชาชน เพื่อทราบว่าจะไปติดต่อที่ใด จุดใด รวมทั้งยังเป็นหลักประกันที่ชัดเจนว่า หน่วยงานของรัฐต้องจัดเจ้าหน้าที่ไว้เป็นการประจำ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำในการติดต่อไว้ด้วย

๑.๑.๔ กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบแบบแผน นโยบายหรือการตีความ ทั้งนี้เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลข่าวสารตามที่กำหนดในข้อนี้ กฎหมายมุ่งบังคับเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพอย่างกฎเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากกฎเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการปกครองโดยเป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าโดยจะมีผลกับข้อเท็จจริงกรณีใดกรณีหนึ่ง ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นตรงกับที่กำหนดในกฎข้อนั้นแล้ว จึงจะเกิดสภาพบังคับทางกฎหมายโดยมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยทันที

โดยปกติในทางปกครอง กฎอาจจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท คือ กฎที่มีผลต่อเอกชนทั่วไปและกฎที่มีผลเฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ในองค์การ เช่น ผู้บังคับบัญชาชาวาระเบียที่กำหนดขึ้นตอนและวิธีปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ กฎประเภทหลังนี้ไม่มีผลต่อเอกชนจึงไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

ข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพอย่างกฎตามข้อนี้ ถ้ายังไม่มีการนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จะนำไปใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้วเป็นเวลาพอสมควร นั่นคือได้รู้มานานพอที่จะปฏิบัติตามกฎนั้นได้โดยไม่มีอุปสรรค

๑.๑.๕ ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

นอกเหนือจากข้อมูลข่าวสารตามรายการตามข้อ ๒.๑.๑ (๑)-(๔) แล้ว กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังให้อำนาจกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในการกำหนดหรือประกาศเพิ่มเติม

ว่าข้อมูลข่าวสารใดที่หน่วยงานของรัฐจะต้องนำลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาของสังคมในอนาคต

๑.๒ การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ)

มาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕ ของกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด (ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบ) เช่น ต้องจัดให้มีสถานที่หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารและข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้โดยสะดวก ต้องจัดทำดัชนีหรือรายการข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง ฯลฯ

ในการจัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบนี้ กฎหมายได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิขอสำเนา (right to copy) หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องด้วย

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรวบรวมมาไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ (public inspection) อย่างน้อยที่สุด ตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่

๑.๒.๑ ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

การกำหนดให้นำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชนมารวมไว้ให้ประชาชนตรวจสอบได้นี้ก็เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่า การพิจารณาเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เกี่ยวกับเอกชนของหน่วยงานของรัฐที่ผ่านมาได้มีการพิจารณาโดยหลักเกณฑ์หรือตามกฎหมายอย่างไรบ้างจะทำให้สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นแนวทางได้ว่า หากตนจะมีการดำเนินการในกรณีนั้น ๆ บ้าง จะต้องเตรียมตัวอย่างไรและหน่วยงานของรัฐควรจะพิจารณาอย่างไร

๑.๒.๒ นโยบายและการตีความ

การที่หน่วยงานของรัฐจะมีนโยบายเพื่อดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด สมควรอย่างยิ่ง

ที่จะต้องให้ประชาชนได้รับรู้เพื่อให้ความร่วมมือปฏิบัติหรือเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางนโยบายดังกล่าว อันเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น นโยบายที่กำหนดขึ้นหรือการตีความ การใช้กฎหมายใด ๆ แม้ไม่เข้าข่ายที่มีสภาพเป็น “กฎ” ที่ต้องนำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาก็จะต้อง นำมารวมไว้ให้ประชาชนสามารถตรวจดูได้

๑.๒.๓ แผนงาน โครงการและงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนงาน โครงการและงบประมาณรายจ่ายประจำปี อาจถือได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารสำคัญไม่เฉพาะเพื่อให้ผู้รับเหมาหรือผู้ประกอบการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงบประมาณประจำปีของหน่วยงานของรัฐตลอดจนแผนงานและโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และทำให้รัฐได้ประโยชน์จากการแข่งขันที่เป็นธรรมและโปร่งใส นอกจากนี้ การที่ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ได้ยังทำให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้งบประมาณของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนรายละเอียดของแผนงานโครงการ สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐในทุก ๆ ขั้นตอนของการใช้จ่ายงบประมาณหรือการจัดซื้อจัดจ้างได้

๑.๒.๔ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน จัดได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรได้รับรู้เช่นกัน เพื่อที่จะได้รู้ว่าการให้บริการหรือการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดกับประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐนั้นได้กำหนดขั้นตอนหลักเกณฑ์การพิจารณาและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างไร และในการขอรับบริการเรื่องต่าง ๆ จากหน่วยงานหรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่จะต้องนำมารวมไว้ให้ประชาชนตรวจดู กฎหมายกำหนดบังคับเฉพาะที่มีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชนเท่านั้น ส่วนคู่มือหรือคำสั่งใดหากเปิดเผยออกไปจะกระทบถึงผลสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานของรัฐก็อาจไม่เปิดเผยได้

๑.๒.๕ สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษา

เนื่องจากกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีการกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ข้อมูลข่าวสารซึ่งแม้จะมีเนื้อหาตรงตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ถ้า ข้อมูลข่าวสารนั้นได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องนำข้อมูล ข่าวสารนั้นทั้งหมดไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาอีกเพียงแต่จะต้องมีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่า ได้ มีการพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแล้ว โดยให้มีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์ที่มีการพิมพ์เผยแพร่แล้วไว้ใน ราชกิจจานุเบกษาด้วย ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารลักษณะนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องนำสิ่งพิมพ์ที่ได้มีการ อ้างอิงถึงในราชกิจจานุเบกษาจะต้องนำมารวมไว้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจดูได้เพื่อป้องกันปัญหา ในกรณีจัดหาซื้อในภายหลังไม่สะดวก

๑.๒.๖ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชน ในการจัดทำบริการสาธารณะ

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสัญญาในการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ โดยปกติ ทั่วไปย่อมไม่มีความลับ สามารถเปิดเผยได้ แต่ที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐมักจะไม่เปิดเผย ทำให้ประชาชน ขาดข้อมูลในการศึกษาเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ จนบางครั้งปรากฏว่ามีสัญญาในบางกรณี ที่รัฐได้ทำไปโดยเสียเปรียบเป็นอย่างมากให้กับคู่สัญญาหรือเป็นสัญญาที่ไม่อาจสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ดังนั้น กฎหมายจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีการนำสัญญาต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะมารวม ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ นั้นหมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่หน่วยงานของรัฐมีสัญญาทั้ง ๓ ประเภท หน่วยงานของรัฐจะต้องนำมาไว้ยังศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา โดยหน่วยงานของรัฐจะไปอ้างเหตุผลใด ๆ ในการที่จะไม่นำมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูไม่ได้ กฎหมาย ข้อมูลข่าวสารของราชการอนุญาตเพียงให้หน่วยงานของรัฐสามารถลบหรือตัดตอนหรือทำโดยประการอื่นใด เพื่อไม่ให้เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางส่วนที่เห็นว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายกำหนดยกเว้นมิให้ต้อง เปิดเผย เช่น การเปิดเผยอาจกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือการเปิดเผยอาจกระทบต่อความมั่น คงของประเทศ ฯลฯ

การที่กฎหมายกำหนดไว้ในข้อนี้เฉพาะสัญญา ๓ ประเภทเท่านั้นที่ต้องนำมารวมไว้ ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้มิได้หมายความว่าสัญญาอื่น ๆ ของหน่วยงานของรัฐนั้นมิต้องเปิดเผย แต่โดย

หลักการแล้วสัญญาโดยส่วนใหญ่เกือบทุกเรื่องจะต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้รู้เพียงแต่ว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ถูกบังคับหรือถูกกำหนดไว้ต้องนำมารวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องพร้อมให้ตรวจดูได้ทันทีและตลอดเวลาเท่านั้น

๑.๒.๗ มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมายหรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

เนื่องจากมติของคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการตามที่กำหนดในข้อนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ประชาชนจึงควรได้รู้เพื่อจะได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการดังกล่าวได้มีการดำเนินการหรือตัดสินใจในเรื่องใดไปแล้วบ้าง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือประเทศอย่างไร หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร รวมทั้ง หากสนใจเรื่องใดเป็นพิเศษสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการนี้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารที่สนใจนั้นในรายละเอียดอีกได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้มติของคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องระบุรายชื่อรายงานหรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย ข้อกำหนดนี้นับว่าเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเพื่อมีมติในเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่าการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ นั้นมีข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบการพิจารณาเพียงพอหรือถูกต้องมากเพียงใด ในทางตรงกันข้ามประชาชนก็สามารถตรวจสอบมาตรฐานการพิจารณาได้ว่ามีการตัดสินใจอยู่บนข้อเท็จจริงและหลักการที่ถูกต้องหรือไม่เพียงใด ซึ่งหากได้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างจริงจังแล้วก็จะมีส่วนช่วยพัฒนาว่ากระบวนการบริหารและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อีกช่องทางหนึ่ง

๑.๒.๘ ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นจำนวนมากและมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรได้รู้ในช่วงเวลาปัจจุบันอาจจะแตกต่างไปจากช่วงเวลาในอดีต รวมทั้งยังอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละภาคของประเทศอีกด้วย

การที่กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ว่าข้อมูลข่าวสารของราชการเรื่องใดที่หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดมารวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ อันเป็นการกำหนดให้เป็นข้อมูลตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ จึงเป็นการสอดคล้องกับลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป

ของข้อมูลข่าวสาร ทำให้สามารถส่งเสริมให้ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการสามารถตอบสนองต่อการส่งเสริม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการ ของสังคมและประชาชนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ จนถึงสิ้นปี ๒๕๔๕ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีประกาศแล้วรวม ๒ เรื่อง ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๒ และวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ เรื่องกำหนดให้ประกาศประกวดราคา และประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วน ราชการลงนามแล้ว และเรื่องการกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบดูได้ตามมาตรา ๘ (๘) คือ ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องนำ มารวมไว้ยังศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบดูได้อย่างน้อย ๑ ปี รวมทั้งผลการพิจารณาจัดซื้อ จัดจ้าง ซึ่งจะต้องทำเป็นตารางสรุปผลไว้เป็นประจำทุกเดือนว่าได้จัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีใด มีผู้เข้าร่วมการ จัดซื้อจัดจ้างจำนวนกี่รายเป็นใครบ้าง ผู้ใดได้รับการคัดเลือกในวงเงินเท่าใดและสรุปเหตุที่คัดเลือกผู้รับจ้าง รายดังกล่าวด้วย เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้ ซึ่งจะเห็นว่าประกาศคณะกรรมการนี้จะมี ส่วนช่วยย้ให้กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

๑.๓ การเปิดเผยหรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารของราชการให้กับประชาชนที่ขอข้อมูลข่าวสารเป็นการเฉพาะราย

มาตรา ๑๑ ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนตามที่ขอ โดยกำหนดเป็นหลักปฏิบัติว่า ถ้ามีผู้มาขอ ข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตาม ควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอในเวลาอันสมควร ซึ่งจะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนตามวิธีนี้ มีลักษณะเป็นการจัดข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอเป็น รายกรณี ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นกับความต้องการของแต่ละคน จึงอาจถือได้ว่าเป็นการจัดข้อมูลข่าวสาร ให้กับประชาชนเป็นการเฉพาะราย

หน้าที่ในการเปิดเผยหรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนเป็นการเฉพาะรายนี้ แตกต่างจาก ๒ วิธีแรก ซึ่งมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่ต้องนำมาเปิดเผยโดยนำ

ไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาและข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่จะต้องนำมาเปิดเผยโดยการจัดไว้ให้ประชาชน
เข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา

๒. หน้าที่ต้องจัดแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดลักษณะของข้อมูล
ข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยเพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่
ในการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการพิจารณาว่าข้อมูล
ข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย หรือสมควรสงวนไว้ยังมีให้เปิดเผย รวมทั้งประชาชน
ผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายก็ได้ทราบถึงแนวทางหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย กฎหมายจึงได้มีข้อกำหนดว่า ข้อมูล
ข่าวสารของราชการที่มีลักษณะดังที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) - (๓) ของกฎหมาย หน่วยงาน
ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ นั่นคือสามารถมีดุลพินิจมีคำสั่งไม่เปิดเผย
ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ได้นั่นเอง ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ [มาตรา ๑๕ (๑)]

ข้อมูลข่าวสารในข้อนี้ที่สำคัญมี ๓ ส่วน คือ

๒.๑.๑ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น แผนป้องกัน
หรือต่อต้านกองกำลังต่างชาติ ในกรณีประเทศไทยถูกโจมตี รายงานการสืบเกี่ยวกับขบวนการก่อการร้าย
ที่อาจเข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทย

๒.๑.๒ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ข้อมูล
ข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการบริหารงานภายในของประเทศอื่น การเปิดเผยอาจทำให้เกิดความ
เข้าใจผิดได้ว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของอีกประเทศหนึ่งได้

๒.๑.๓ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะกระทบต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ หรือการคลัง
ของประเทศ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และกลยุทธ์ในการบริหาร อัตราแลกเปลี่ยนซึ่งมี
วัตถุประสงค์ในการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และระบบเศรษฐกิจ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการแสวงหากำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจได้

๒.๒ ข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่ อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกันการปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบหรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม [มาตรา ๑๕ (๒)]

ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้ เป็นการมุ่งเน้นกรณีที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ซึ่งก็คือการพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั่นเอง เนื่องจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ที่ดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ หากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่เกิดผล นั่นย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐด้วย ดังนั้น กฎหมายจึงให้หน่วยงานรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ สำหรับประเด็นของผลกระทบนี้ กฎหมายมิได้จำกัดว่าต้องเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารก็ได้ ตัวอย่าง เช่น การสอบสวนวินัย การสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งยังดำเนินการสอบสวนไม่แล้วเสร็จ

๒.๓ ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว [มาตรา ๑๕ (๓)]

การที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ยังเป็นเพียงความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใด อาจต้องมีเจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณากันหลายชั้น ซึ่งในแต่ละชั้นอาจมีความเห็นที่แตกต่างกัน หรือในการพิจารณาชั้นต้นอาจมีความเห็นอย่างหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาในขั้นสุดท้ายอาจมีข้อยุติ หรือข้อสรุปในการพิจารณาแตกต่างจากครั้งแรกก็ได้ การให้ความเป็นอิสระกับเจ้าหน้าที่ในการเสนอความเห็นอย่างเต็มที่โดยไม่ถูกรบกวนก่อนมีผลยุติ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น อย่างไรก็ตามถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ามีใช่เรื่องสำคัญที่จะกระทบความเป็นอิสระ และผลสำเร็จในการทำงานของเจ้าหน้าที่

หน่วยงานของรัฐจะสั่งให้เปิดเผยได้ อนึ่ง ข้อมูลข่าวสารที่จะไม่เปิดเผยนี้ต้องเป็นส่วนของความเห็นเท่านั้น ไม่รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ใช้เป็นข้อเท็จจริงในการพิจารณา เช่น รายงานทางวิชาการ และรายงานข้อเท็จจริง ฯลฯ

๒.๔ ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยแล้ว อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด [มาตรา ๑๕ (๔)]

เรื่องความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งของทุก ๆ สังคม กฎหมายจึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดที่พิจารณาแล้วเห็นว่าอาจทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับพยานในการสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่เป็นผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤตินิไม่ถูกต้องต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับอันตรายถ้ามีการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้รู้ตัวพยานเหล่านี้ ฯลฯ

๒.๕ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับรายงานแพทย์ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร [มาตรา ๑๕ (๕)]

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับรายงานแพทย์นั้น โดยปกติจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติการรักษาพยาบาลของคนไข้ต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประวัติสุขภาพ หรือประวัติการรักษาพยาบาลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอย่างหนึ่ง โดยปกติแพทย์จะไม่นำไปเปิดเผยให้บุคคลอื่นได้ทราบ และในส่วนของข้อมูลข่าวสารบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งอาจอยู่ในระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ เช่น ประวัติการทำงานของเจ้าหน้าที่ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งรวมอยู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลข่าวสารของราชการอื่น ๆ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร เจ้าหน้าที่ก็อาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

๒.๖ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น [มาตรา ๑๕ (๖)]

ข้อมูลข่าวสารของราชการตามข้อนี้แบ่งได้เป็นสองส่วน คือ ในส่วนของข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย ซึ่งเป็นกรณีที่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ อาจมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้น มีข้อกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารบางประเภทไว้ เช่น กรมสรรพากรมีประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๐ ที่กำหนดห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของผู้เสียภาษีแก่ผู้

ใด เว้นแต่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือศาล ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ โดยอาศัยบทบัญญัติดังกล่าว ก็สามารถมีคำสั่งมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยดังกล่าวนี้ได้ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มา โดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นนั้น มีได้ในหลายลักษณะ เช่น อาจเป็นไปโดยชัดแจ้ง โดยผู้ให้ข้อมูลข่าวสารได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า ไม่ประสงค์จะให้ทางราชการนำไปเปิดเผย หรืออาจมีการทำสัญญาต่อกันไว้ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าของข้อมูล หรือในบางกรณีอาจถือว่าเป็นไปโดยปริยายได้ เช่น เรื่องการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบ หรือการทำผิดในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องยาเสพติด ซึ่งย่อมเป็นที่เข้าใจกันว่า ข้อมูลลักษณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อหรือสิ่งที่ทำให้รู้ชื่อผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐจะไม่นำไปเปิดเผย ซึ่งอาจถือว่าเป็นกรณีที่เป็นไปโดยปริยายที่ผู้ให้ไม่ประสงค์จะให้นำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับชื่อ หรือสิ่งที่ทำให้รู้ตัวผู้ให้ข้อมูลข่าวสารไปเปิดเผย

๒.๓ ข้อมูลข่าวสารอื่นที่มีการกำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติม มาตรา [๑๕ (๗)]

ข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้จะเป็นข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพิจารณาแล้วเห็นว่าควรกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการป้องกันผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น โดยในกรณีที่ต้องการจะกำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยเพิ่มเติม จะต้องนำไปกำหนดในพระราชกฤษฎีกา อย่างไรก็ตามจนถึงสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ยังไม่มีการกำหนดข้อมูลข่าวสารในพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติม

๓. หน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และแนวทางตามที่กฎหมายกำหนด

ในการใช้ดุลพินิจนั้น กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมาตรา ๑๕ วรรคแรก ได้กำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจ โดยให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) - (๗) ซึ่งได้เสนอ จะต้องคำนึงถึง ๓ เรื่อง คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์เอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันนั้น หมายความว่า เมื่อมีผู้มาขอข้อมูลข่าวสารตามข้อนี้จะต้องพิจารณาใช้ดุลพินิจ เพื่อชั่งน้ำหนักก่อนมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด โดยอาศัยแนวทางตามที่กฎหมายกำหนด

ไว้ข้างต้นกล่าวคือ

๓.๑ จะต้องพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผยแล้วจะกระทบต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมายของหน่วยงานของตนหรือไม่อย่างไร เช่น ถ้าเป็นกรมสรรพากรก็อาจต้องพิจารณาว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผย ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายประมวลรัษฎากรหรือไม่ หรือในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผยอาจเกี่ยวข้องกับการสอบสวนเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จก็ต้องพิจารณาว่าถ้าเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ ฯลฯ

๓.๒ จะต้องพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผยแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือสังคมโดยรวมหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจหรือการใช้ดุลพินิจได้เหมาะสมถูกต้องที่สุด กล่าวคือ ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผย เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม การเปิดเผยให้สังคมโดยรวมได้รู้ก็จะช่วยให้สาธารณชนได้ทราบว่า เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้มีการดำเนินการไปอย่างไร ได้ดำเนินการโดยโปร่งใสมีประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งแม้ว่าการเปิดเผยอาจกระทบต่อบุคคลบางคน แต่หากมีความชัดเจนว่าการเปิดเผยนั้นจำเป็นสำหรับสาธารณชนหรือคนโดยส่วนใหญ่ก็ต้องมีดุลพินิจให้เปิดเผย ฯลฯ

๓.๓ จะต้องพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขออนุญาตเปิดเผยเป็นสิ่งจำเป็นหรือกระทบต่อเอกชนที่เกี่ยวข้องอย่างไรและมากน้อยเพียงใด การพิจารณาถึงเอกชนที่เกี่ยวข้องนี้ ได้แก่ ผู้ที่ขอข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเนื้อหาข้อมูลที่มีผู้ขอเปิดเผย ทั้งนี้ โดยต้องพิจารณาถึงความจำเป็นของผู้ขอข้อมูลว่า ข้อมูลข่าวสารที่ขออนุญาตเปิดเผยเกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิของผู้ขอข้อมูลมากน้อยเพียงใด การไม่ได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ขออนุญาตจะกระทบต่อการปกป้องสิทธิของผู้ขอข้อมูลมากน้อยเพียงใด ฯลฯ ทั้งนี้ หากมีน้ำหนักของส่วนได้เสียและความจำเป็นสูงมากก็มีน้ำหนักที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในขั้นสุดท้าย นอกจากนี้ ในส่วนของเอกชนที่เกี่ยวข้องที่เป็นบุคคลที่สาม ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ขออาจกระทบต่อส่วนได้เสียของบุคคลที่สาม จึงต้องมีการพิจารณาด้วยเช่นกันว่าบุคคลที่สามจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้มากน้อยเพียงใด จะสามารถป้องกันผลกระทบโดยการปิดลับข้อมูลบางส่วนได้หรือไม่ และข้อที่หยิบยกมาพิจารณานี้เป็นเรื่องที่กฎหมายให้ความคุ้มครองหรือไม่ ซึ่งหากมีข้อมูลชัดเจนก็จะทำให้สามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเหมาะสม เช่น อาจเปิดเผยโดยปิดทับชื่อ หรือ สิ่งที่ทำให้รู้ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นพยาน ฯลฯ

๔. หน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลข่าวสารของราชการทราบเหตุผลที่หน่วยงานมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

มาตรา ๑๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้กำหนดหลักปฏิบัติในการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยกำหนดให้คำสั่งต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด รวมทั้งจะต้องแจ้งสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ขอข้อมูลได้ทราบ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วย

ตัวอย่างการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เช่น ในกรณีที่มีผู้ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสอบสวนวินัยของเจ้าหน้าที่ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์และปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แต่การสอบสวนวินัยยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ เมื่อมีปัญหาขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวและเจ้าหน้าที่ได้ใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ก็จะต้องระบุเหตุผลของการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารด้วยว่า “เหตุผลที่ไม่เปิดเผยนี้เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ขอเป็นข้อมูลข่าวสารที่จัดอยู่ในประเภทของข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากขณะนั้นการดำเนินการสอบสวนวินัยยังไม่เสร็จสิ้นการเปิดเผยอาจทำให้การดำเนินการสอบสวนไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมได้ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐”

จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดให้คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะต้องระบุเหตุผลของการสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารไว้ด้วย ก็เพื่อประโยชน์หลายประการ คือ

ประการแรก ทำให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ออกคำสั่งมิให้เปิดเผยจะต้องมีการพิจารณาโดยรอบคอบอย่างจริงจังแล้วว่าสมควรที่จะไม่เปิดเผย มีเหตุผลรองรับทั้งทางกฎหมายและข้อเท็จจริง

ประการที่สอง ทำให้ผู้ที่ขอข้อมูลข่าวสารมีความชัดเจนว่าการที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น มิใช่เป็นการดำเนินการตามอำเภอใจหรือต้องการปกปิดโดยมีอะไรที่ซ่อนเร้นปิดบังไม่ถูกต้อง ซึ่งหากเหตุผลที่ระบุไว้เป็นที่ยอมรับและผู้ขอข้อมูลข่าวสารพอใจ ก็จะถือได้ว่าเป็นการสร้าง ความน่าเชื่อถือแก่ระบบการบริหารงานของรัฐได้อีกทางหนึ่ง

ประการที่สาม ในกรณีที่ผู้ขอข้อมูลข่าวสารไม่เห็นด้วยกับคำสั่งมิให้เปิดเผยของหน่วยงานของรัฐ และใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมาย เหตุผลที่ระบุไว้ในคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารก็จะเป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอีกด้วย ยิ่งหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ระบุเหตุผลไว้โดยละเอียดมากเท่าใด การวินิจฉัยอุทธรณ์ย่อมเป็นไปได้โดยรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีกับการส่งเสริมการปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อีกทางหนึ่ง

๕. หน้าที่แจ้งให้ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบถึงประโยชน์ได้เสีย กรณีที่จะมีการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านในเวลาที่กำหนด

มาตรา ๑๗ วรรค ๑ แห่งพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับแจ้ง (มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง)

ตามข้อกำหนดในข้อนี้ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารตามที่มิผู้ยื่นคำขอไว้แล้วเห็นว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวหากเปิดเผยไปแล้วอาจทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบหรือเสียหายต่อประโยชน์ได้เสียของบุคคลดังกล่าวแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการพิจารณาเรื่องนี้ได้แจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวให้เสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด โดยให้เวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้การแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีประโยชน์ได้เสียอาจได้รับผลกระทบนั้นถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็น เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นจะได้รับทราบว่ามี การขอข้อมูลข่าวสารและอาจมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว เพื่อได้สามารถพิจารณาได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของตนหรือไม่ และจะคัดค้านกรณีที่จะมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งบุคคลที่คัดค้านจะต้องให้เหตุผลการคัดค้านโดยชัดแจ้งหรือโดยละเอียดด้วย เพื่อหน่วยงานจะได้สามารถประกอบการพิจารณาได้ เช่น คัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะทำให้เสียหายอย่างไร มากเพียงใด

ฯลฯ นอกจากนั้นการให้เวลาแก่ผู้มีประโยชน์ได้เสียอาจได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ก็เพื่อที่จะให้บุคคลนั้นสามารถมีเวลาเพียงพอในการพิจารณาและจัดทำคำคัดค้าน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไปกำหนดให้เวลาที่มากเกินไปจนสมควร เพราะโดยหลักการแล้วกฎหมายต้องการให้ดำเนินการคัดค้านโดยเร็วที่สุด เพื่อไม่ให้กระบวนการพิจารณาเรื่องการขอข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีความล่าช้า ดังนั้นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรได้แจ้งกำหนดเวลาให้กับผู้ที่อาจรับผลกระทบได้พิจารณามีคำคัดค้านภายในเวลาที่เหมาะสม

๖. หน้าที่ปฏิบัติให้เป็นที่ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔

มาตรา ๑๖ ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ขึ้นใช้บังคับแทนระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ ในส่วนที่ว่าด้วยเอกสารซึ่งตามระเบียบนี้ การที่จะกำหนดหรือถือว่าข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารลับได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน ดังนี้ คือ

๖.๑ ต้องเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

ซึ่งก็คือข้อมูลข่าวสารที่โดยลักษณะจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผยหรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยแล้วนั่นเอง

๖.๒ ต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่หัวหน้าหน่วยงานได้มีคำสั่งมิให้เปิดเผยและได้กำหนดชั้นความลับเป็นชั้นต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารลับ คือ จะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ ที่มีคำสั่งมิให้เปิดเผยและกำหนดชั้นความลับเป็นชั้นต่าง ๆ นั่นเอง

ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่แตกต่างไปจากแนวปฏิบัติเดิมในเรื่องข้อมูลข่าวสารลับหรือเอกสารลับตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ ในหลาย ๆ ประการ เช่น เมื่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐประสงค์จะกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารลับ ก็จะต้องจัดแจ้งเหตุผลไว้ในทะเบียนควบคุมข่าวสารลับด้วย การกำหนดให้สามารถปรับชั้นความลับได้เป็นการล่วงหน้า ฯลฯ

๗. หน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

เรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐถือเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เป็นหลักการสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีการระบุไว้ในเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการและยังถือได้ว่าเป็นการรองรับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีที่จะมีการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายอันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิส่วนบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกหน่วยงานต้องรับทราบถึงหลักปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพื่อจะปฏิบัติได้ถูกต้องซึ่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ มาตรา ๒๓ ได้กำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐไว้ ดังนี้

๗.๑ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เพียงพอและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าว เมื่อหมดความจำเป็น

จะเห็นได้ว่าข้อกำหนดเป็นการวางแผนความคิดและการปฏิบัติว่าการที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลขึ้นและต้องพิจารณาให้มีตามความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานและขอบเขตวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ เพื่อใช้เฉพาะในการปฏิบัติหรือการดำเนินงานและอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น รวมทั้งเมื่อหน่วยงานได้พิจารณาแล้วเห็นว่า วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายดังกล่าวที่กำหนดได้ยกเลิกแล้วระบบข้อมูลข่าวสารที่ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็สมควรยกเลิกด้วย

๗.๒ การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ใด หน่วยงานของรัฐจะต้องพยายามเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

ข้อกำหนดตามข้อนี้ เป็นการวางแผนปฏิบัติ เมื่อต้องมีการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถูกต้องสมบูรณ์ก็ควรต้องเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะหากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องถูกนำไปใช้ก็อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของบุคคลผู้นั้นได้

๗.๓ จะต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้อาจต้องมีการนำมาใช้เพื่อประกอบการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด ดังนั้นหากข้อมูลไม่ถูกต้องย่อมอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ จึงต้องตรวจสอบแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องด้วย

๗.๔ จะต้องจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

การที่กำหนดให้มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลด้วย นั้น เนื่องจากในปัจจุบันการประมวลผลข้อมูลได้มีการนำเทคโนโลยีทางสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้ด้วยทำให้สามารถประมวลผลได้จำนวนมาก รวมทั้งการสื่อสารทางเทคโนโลยีสามารถส่งผ่านข้อมูลกันได้โดยง่าย จึงอาจเป็นไปได้ว่า อาจมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางอื่นที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ ซึ่งอาจทำให้เสียหายหรือเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร เช่น การนำไปใช้เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจการค้า ฯลฯ

๘. หน้าที่จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหรือการบริหารจัดการเรื่องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงาน

มาตรา ๒๓ (๓) ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องมีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน ๖ เรื่อง คือ

๘.๑ ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้

ตามข้อนี้เป็นการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่ามีการเก็บข้อมูลบุคคลประเภทใดบ้าง เช่น เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการทุกระดับทุกคน ของลูกจ้างทุกคนทั้งลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ฯลฯ

๘.๒ ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

หน่วยงานของรัฐต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่ามีการจัดเก็บข้อมูลในระบบใด เช่น แฟ้ม

เอกสารหรือเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

๘.๓ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

หน่วยงานของรัฐ จะต้องพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้จะ มีการนำไปใช้ในเรื่องใด กรณีใดบ้าง ซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบในภายหลังได้ว่ามีการใช้นอกเหนือจาก ที่ประกาศไว้หรือไม่

๘.๔ วิธีการขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล

เนื่องจากกฎหมายข้อมูลข่าวสารได้รับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลให้สามารถขอตรวจสอบ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนเองที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้ได้ ดังนั้น การกำหนดให้พิมพ์เรื่องนี้ในราช กิจจานุเบกษา จึงช่วยให้ผู้ที่จะใช้สิทธินี้ได้รับทราบถึงวิธีการที่จะใช้สิทธิและเป็นหลักประกันว่าหน่วยงาน ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ใช้สิทธิอย่างเท่าเทียมกัน

๘.๕ วิธีการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล

ข้อกำหนดในข้อนี้ก็เช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา เนื่องจากกฎหมายรับรองสิทธิในการขอแก้ไขเปลี่ยน แปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนเองได้ การประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงทำให้ทุกคนได้รับทราบหลัก เกณฑ์หรือวิธีการที่ชัดเจนเหมือนกัน

๘.๖ แหล่งที่มาของข้อมูล

การกำหนดในข้อนี้ก็เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานจัดเก็บมาจากแหล่ง ใดบ้าง มีความน่าเชื่อถือเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องจึงอาจใช้สิทธิเพื่อขอตรวจสอบและขอให้แก้ไขได้

๘. หน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูล

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔ ได้กำหนดห้ามมิให้หน่วย งานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้น แต่เป็นการนำไปเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

๘.๑ เปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน- ของรัฐแห่งนั้น [มาตรา ๒๔ (๑)]

ข้อยกเว้นให้เปิดเผยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนหรือที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกันนี้ ถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นที่มีความชัดเจน ทั้งนี้ เพราะจุดประสงค์ข้อหนึ่งของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ย่อมเป็นไปเพื่อการนำมาใช้งานตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ย่อมต้องมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องมากกว่าหนึ่งคน จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลร่วมกันเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ กฎหมายจึงได้กำหนดข้อยกเว้นตามข้อนี้ไว้ อย่างไรก็ตาม ยังมีบางกรณี เช่น เมื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้ขอให้ฝ่ายบริหารเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งมีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอยู่ จึงอาจมีข้อสงสัยว่าผู้ที่ขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนตามข้อยกเว้นในข้อนี้หรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ได้มีคำวินิจฉัยที่ สค ๑๓/๒๕๔๔ ซึ่งว่าผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานเดียวกับฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงสามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ได้ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ฝ่ายบริหารจัดเก็บไว้จึงได้รับยกเว้นให้เปิดเผยแก่สมาชิกสภาฯ ได้ตามข้อยกเว้นในข้อนี้

๕.๒ การเปิดเผยซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลตามปกติตามวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น [มาตรา ๒๔ (๒)]

จะเห็นว่าข้อยกเว้นตามข้อนี้จะสอดคล้องกับการที่กฎหมายได้กำหนดหน้าที่และหลักการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบเมื่อจะมีการจัดเก็บข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลไปใช้และลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ ซึ่งลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกตินี้หน่วยงานของรัฐยังต้องนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อเผยแพร่ให้ทราบเป็นการทั่วไปอีกด้วย ดังนั้น หากกรณีการเปิดเผยยังคงอยู่ในขอบเขตของการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นก็ถือได้ว่าเป็นไปตามข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ตามข้อนี้

๕.๓ การเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น [มาตรา ๒๔ (๓)]

ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์จัดทำเป็นสถิติหรือการวางแผนที่

สำคัญที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือประชากร ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้กับหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งหน่วยงานของรัฐเหล่านี้ก็มีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

๕.๔ การเปิดเผยซึ่งเป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด [มาตรา ๒๔ (๔)]

จะเห็นได้ว่าข้อยกเว้นตามข้อนี้ กฎหมายได้กำหนดข้อจำกัดการเปิดเผยไว้โดยให้สามารถเปิดเผยได้ แต่ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยจะต้องไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ใดซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยไม่มีสภาพของการเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามนิยามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ การเปิดเผยในกรณีนี้จึงสามารถตอบสนองประโยชน์ของการศึกษาวิจัยได้ รวมทั้งการเปิดเผยนี้ก็ไม่เป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควรแต่อย่างใด

๕.๕ เป็นการเปิดเผยต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา [มาตรา ๒๔ (๕)]

การเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐตามข้อนี้ถือได้ว่าเป็นการเปิดเผยต่อหน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่คัดเลือกข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ ดังนั้น การที่มีข้อยกเว้นให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลต่อหน่วยงานเพื่อตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษาจึงเป็นกรณีที่เป็นประโยชน์แก่การทำงานของหน่วยงานของรัฐตามอำนาจหน้าที่เพื่อตรวจสอบคุณค่าในการเก็บรักษาคือทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ที่สมควรจะเก็บรักษาไว้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์หรือไม่ ขึ้นตอนตามข้อยกเว้นยังไม่ใช่การพิจารณาว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ การพิจารณาดังกล่าวจะต้องมีการพิจารณาเป็นขั้นตอนต่อไปโดยจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

๕.๖ เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวนการสอบสวนหรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม [มาตรา ๒๔ (๖)]

ข้อยกเว้นในข้อนี้มีความชัดเจนว่าต้องเป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำข้อมูลไปใช้เฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้จึงมีหน้าที่ต้องคุ้มครองข้อมูลมิให้ถูกนำไปใช้นอกวัตถุประสงค์

๕.๗ การเปิดเผยที่เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล [มาตรา ๒๔ (๗)]

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อป้องกันหรือระงับมิให้

เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กฎหมายจึงยกเว้นให้เปิดเผยได้โดยไม่ต้องได้รับคำยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

๕.๘ เป็นการเปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว [มาตรา ๒๔ (๘)]

กรณีขอยกเว้นตามข้อนี้เป็นการยกเว้นเฉพาะเมื่อผู้ที่ขอให้เปิดเผยเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น เช่น ศาลใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังมีตัวอย่างอื่น ๆ ที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยไว้ เช่น คำวินิจฉัยที่ สค ๓๒/๒๕๔๕

๕.๕ การเปิดเผยในกรณีอื่นที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกา [มาตรา ๒๔ (๕)]

เงื่อนไขการเปิดเผยตามข้อ ๕ นี้ จนถึงสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาในกรณีตามข้อนี้

หมายเหตุ หน่วยงานของรัฐที่ข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ในความควบคุมดูแลของตนและได้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในลักษณะตามข้อ ๓-๕ มาตรา ๒๔ วรรคสอง ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น

๑๐.หน้าที่ต้องส่งมอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาไว้ให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ (มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง) ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ไม่ประสงค์จะเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการในเรื่องใดไว้จะต้องส่งมอบให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนศึกษาค้นคว้า นั้นหมายความว่า กฎหมายนี้มุ่งหมายให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการในทุกเรื่องก่อนที่จะมีการทำลายทิ้งไป เพื่อจะได้แน่ใจได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สมควรได้สงวนไว้ให้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์เพื่อการค้นคว้าศึกษาต่อไป ได้มีการคัดเลือกไว้แล้วไม่ถูกทำลายทิ้งไปเสียก่อน

บทที่ ๓

สิทธิของประชาชน

การที่ผู้บริหารจะดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมาย ข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนดนั้น นอกเหนือจากการศึกษาในด้านที่เป็นหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว การศึกษา ในด้านที่เป็นสิทธิของประชาชนก็จะมีส่วนช่วยให้เกิดความตระหนักและชัดเจนยิ่งขึ้นในการที่จะวางแผน คอบสนองต่อการใช้สิทธิดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วย ซึ่งสิทธิของประชาชนตามกฎหมาย มีดังนี้

๑. สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

๑.๑ สิทธิในการเข้าตรวจสอบ

สิทธิในการเข้าตรวจสอบนี้ กฎหมายถือว่ามิใช่จุดประสงค์เป็นการให้สิทธิประชาชนในการเข้าตรวจ ดูจริง ๆ โดยได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจะต้องเตรียมข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามรายการที่ กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา ๕ โดยให้นำไปรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชน เข้าตรวจสอบได้ เช่น แผนงาน โครงการและงบประมาณ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัด ตอน ฯลฯ เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิเข้าตรวจสอบแล้ว หากสนใจข้อมูลข่าวสารของราชการในเรื่องใดก็มีสิทธิ ที่จะขอสำเนา และการรับรองสำเนาถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐในเรื่องนั้นได้

๑.๒ ผู้ใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสีย

ประชาชนทุกคนที่ใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐทุกแห่งไม่จำเป็นต้อง เป็นว่าจะต้องมีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่เข้าตรวจสอบ เมื่อมีความสนใจก็สามารถ เข้าตรวจสอบได้

**๒. สิทธิของประชาชนที่จะยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามที่ตนเองประสงค์
จะรู้หรือเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รู้หรือเพื่อการพิทักษ์สิทธิของตนเองหรือชุมชน
หรือสังคม**

๒.๑ ประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารที่ต้องการรับรู้

สิทธิในการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารในข้อนี้จะแตกต่างจากสิทธิในการเข้าตรวจดู ทั้งนี้ เนื่องจากสิทธิในการเข้าตรวจดูนั้น กฎหมายบังคับหน่วยงานของรัฐให้จัดข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้พร้อมสำหรับการตรวจดูของประชาชนเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕ ของกฎหมาย

๒.๒ บุคคลมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอตรวจดูหรือขอรับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

สิทธิตามข้อนี้เป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดได้มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไว้ เช่น ประวัติสุขภาพ ประวัติการทำงาน หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฐานะการเงิน ฯลฯ บุคคลผู้นั้นก็มีสิทธิตามกฎหมายที่จะขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ของตนเองได้

อนึ่ง คำว่าบุคคลตามข้อนี้ก็คือประชาชนโดยทั่วไปนั่นเอง แต่เนื่องจากกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ให้สิทธิครอบคลุมไปถึงคนที่ไม่ใช่สัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยด้วย

๒.๓ บุคคลมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเพื่อขอให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริงได้ (มาตรา ๒๕ วรรคสาม)

สิทธิตามข้อนี้ก็เป็สิทธิที่ต่อเนื่องจากสิทธิตรวจดูหรือขอสำเนาที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้อที่ผ่านมา ซึ่งหากว่าได้ตรวจดูแล้วพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในส่วนของตนเองส่วนหนึ่งส่วนใดที่ไม่ถูกต้องก็สามารถที่จะยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแก้ไขได้และในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ผู้ที่ยื่นคำขอก็มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

๒.๔ ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็น เจ้าของข้อมูลที่ตั้งแก่กรรมแล้ว มาตรา ๒๕ วรรคห้า ได้กำหนดให้บุคคลตามที่กฎกระทรวงกำหนดใช้ สิทธิในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การขอตรวจสอบและการขอให้มีการแก้ไขแทนได้

ในกรณีที่มีผู้ตั้งแก่กรรมและไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ให้บุคคลเรียงตามลำดับต่อไปนี้ใช้สิทธิแทนได้

(๑) บุตรชอบด้วยกฎหมาย

(๒) คู่สมรส

(๓) บิดาหรือมารดา

(๔) ผู้สืบสันดาน

(๕) พี่น้องร่วมบิดา มารดา

๒.๕ ถ้าประชาชนได้ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารโดยเขียนคำขอให้เข้าใจได้พอสมควร ว่าขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใด หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้ในเวลาอันสมควร

กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิการขอข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ว่า ถ้าประชาชนได้เขียนคำ ขอให้เข้าใจได้พอสมควรว่าขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใด หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจะต้องจัดหาข้อมูลข่าวสาร ให้แก่ประชาชนที่ยื่นคำขอในเวลาอันสมควรด้วยเช่นกัน สำหรับเวลาอันสมควรนั้น ก็คงจะต้องพิจารณาจาก ข้อเท็จจริงของการขอข้อมูลข่าวสารเป็นราย ๆ ไปว่า ควรใช้เวลาเท่าไร แต่ถ้าจากการพิจารณาของประชาชน ผู้ใช้สิทธิเห็นว่าเวลาที่ใช้น่าจะนานเกินสมควรแล้ว เช่น ขอข้อมูลเพียงไม่กี่แผ่น และคาดว่าข้อมูลจะอยู่ ในสำนักงาน เวลาผ่านไปเป็นสัปดาห์แล้วยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารตามที่ขอก็ที่น่าจะชัดเจนและถือได้ว่าเวลา ที่ใช้นั้นนานเกินสมควรได้

๒.๖ สิทธิการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารนี้หมายถึงทั้งการขอสำเนาและสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง

การใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารโดยการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ ผู้ที่ขอข้อมูล ข่าวสารสามารถแสดงความประสงค์ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารหรือสำเนาข้อมูลข่าวสารที่มีคำรับรองถูกต้องได้

๓. สิทธิของประชาชนในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง

จะเห็นได้ว่าสิทธิของประชาชนในเรื่องการขอข้อมูลข่าวสารของราชการที่ได้มีการศึกษามาแล้ว ประชาชนมีสิทธิขอตรวจดูหรือขอข้อมูลข่าวสารของราชการโดยทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง แต่สิทธิของประชาชนที่เกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น กฎหมายจะจำกัดโดยรับรองหรือคุ้มครองสิทธิไว้ เฉพาะเมื่อเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง

๔. สิทธิของประชาชนในการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐกรณีที่ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ในกรณีที่ประชาชนได้ใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว หากหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐไว้ กฎหมายก็ได้กำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ ดังนี้

๔.๑ สิทธิร้องเรียนกรณีพบว่าหน่วยงานของรัฐไม่นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่พบว่าหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งไม่มีการนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ประชาชนก็มีสิทธิที่จะร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ ทั้งนี้ การกำหนดให้หน่วยงานมีการนำข้อมูลข่าวสารไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาก็เป็นหลักประกันได้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวประชาชนจะสามารถได้รับรู้

๔.๒ สิทธิร้องเรียนกรณีหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิในการขอเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในกรณีที่ไปใช้สิทธิขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐมิได้มีการจัดข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมารวมไว้ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวกหรือไม่จัดทำสำเนาข้อมูลข่าวสารให้ตามที่ขอ ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๔.๓ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการเพื่อจัดหาข้อมูลข่าวสารของราชการให้ตามคำขอ

ในกรณีที่ประชาชนผู้หนึ่งผู้ใดได้ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดจากหน่วยงานของรัฐแล้ว แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐนิ่งเฉยไม่ดำเนินการให้หรือดำเนินการอย่างล่าช้า หรือเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนมายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๔.๔ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ แต่ผู้ขอไม่เชื่อว่าไม่มี

ในกรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดจากหน่วยงานของรัฐ และได้รับการปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ ซึ่งหากผู้ขอไม่เชื่อว่าที่หน่วยงานตอบแจ้งนั้นเป็นความจริง ประชาชนผู้ขอข้อมูลก็มีสิทธิร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ใช้อำนาจของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๓๓ เข้าดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้

๕. สิทธิของประชาชนในการอุทธรณ์คำสั่งต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย และให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยสิทธิอุทธรณ์ของประชาชนมีดังนี้

๕.๑ สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

ในกรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดจากหน่วยงานของรัฐแล้ว หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวได้มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ ผู้ที่ได้ยื่นคำขอนั้นมีสิทธิส่งเรื่องเพื่ออุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ใหม่อีกครั้งก็ได้ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยฯ จะพิจารณาว่า การที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยนั้นเป็นดุลพินิจที่เหมาะสมถูกต้องหรือไม่ หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าเป็น

การใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องก็จะมีคำวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่ยื่นคำขอไว้ แต่ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามิใช่ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสนับสนุนอย่างชัดเจนให้สมควรที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอในขณะนั้น ก็อาจมีมติเห็นชอบกับคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ

๕.๒ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

สิทธิอุทธรณ์ตามข้อนี้ เป็นกรณีที่มีผู้ไปขอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่ง และหน่วยงานแห่งนั้นเห็นว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้ขอนี้หากเปิดเผยแล้วอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้หนึ่งจึงแจ้งให้ผู้ยื่นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เมื่อผู้ยื่นหมายถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลได้แจ้งคำคัดค้านให้กับหน่วยงานทราบภายในกำหนดเวลา แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวไม่รับฟังคำคัดค้าน โดยหน่วยงานได้แจ้งให้บุคคลผู้ยื่นทราบว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ซึ่งในกรณีเช่นนี้กฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้ยื่นมีสิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านได้โดยอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของหน่วยงานของรัฐ

๕.๓ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องของตน

ในกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดตรวจพบว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงานของรัฐได้รวบรวมเก็บไว้มีข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องด้วย จึงได้มีคำขอให้หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นดำเนินการแก้ไข แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นไม่แก้ไขให้ตามที่มีคำขอ ซึ่งในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ยื่นคำขอแก้ไขมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

บทที่ ๔

ปัญหาอุปสรรคและการแก้ไข

จากรายงานการติดตามประเมินผล ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ได้แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการทราบ รวมทั้งจากการที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้สอบถามจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงพบว่ามีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการบัญญัติไว้คล้ายคลึงกัน เช่น ไม่มีสถานที่จัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นจัดข้อมูลข่าวสารอย่างไร เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ ไม่มีงบประมาณ ไม่มีบุคลากร ฯลฯ ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีข้อคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขต่อผู้บริหารหน่วยงาน ดังนี้

๑. ปัญหาสถานที่จัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดู

ประเด็นนี้ สถานที่ซึ่งจะใช้เป็นที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารหรือเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด ไม่จำเป็นจะต้องเป็นห้องพิเศษแยกต่างหาก หากจำเป็น หน่วยงานสามารถที่จะแบ่งส่วนหนึ่ง ส่วนใดของห้องปฏิบัติงานที่มีอยู่เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายได้ แต่ทั้งนี้บริเวณดังกล่าวประชาชนจะต้องเข้าถึงได้โดยสะดวก และจะต้องมีป้ายประชาสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจนว่าตรงจุดนั้นคือบริเวณที่เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารได้ สำหรับอุปกรณ์ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาจเริ่มต้นจากการมีตู้เอกสาร ๑ ตู้ โต๊ะและเก้าอี้ สำหรับประชาชนที่จะใช้ตรวจดูเอกสารก็สามารถเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารได้แล้ว แต่ที่สำคัญคือต้องมีป้ายบอกไว้ที่ชัดเจนว่านั่นคือศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามกฎหมาย

๒. ปัญหาการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าตรวจดู

ประเด็นนี้ หน่วยงานสามารถเริ่มต้นโดยจัดหมวดหมู่ตามกลุ่มเอกสารที่กำหนดไว้ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ มาตรา ๕ โดยอาจแบ่งข้อมูลข่าวสารออกเป็นแฟ้มหรือกลุ่มข้อมูลตามมาตรา ๕ (๑) - (๘) ฯลฯ ทั้งนี้ โดยมีดัชนีหรือบัญชีรายการข้อมูลข่าวสารที่มีภายในศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อง่ายกับการตรวจสอบของประชาชนด้วย

๓. ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้

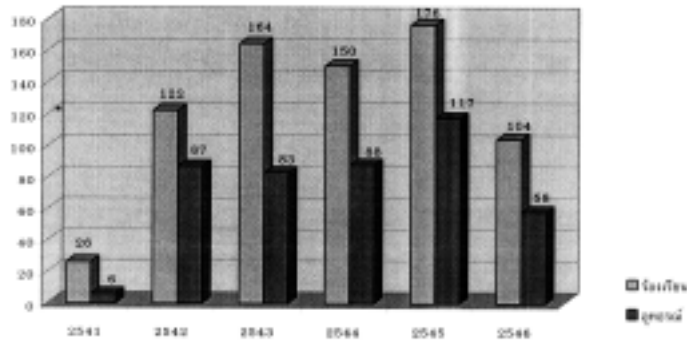
ประเด็นนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพร้อมที่จะให้การสนับสนุนตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ สามารถที่จะสอบถามได้ทั้งทางโทรศัพท์ ทาง E-mail หรือศึกษาจาก Web site ของสำนักงานฯ คือ www.oic.go.th ก็ได้ รวมทั้งพร้อมที่จะสนับสนุนวิทยากรให้ โดยอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของ สำนักงานฯ หรือวิทยากรเครือข่ายซึ่งได้มีการฝึกอบรมไว้ ดังนั้น ในประเด็นเรื่องความรู้เจ้าหน้าที่นี้เห็นว่า หากมีปัญหาสามารถประสานหรือกับสำนักงานฯ ได้ หรือหากหน่วยงานเป็นองค์กรขนาดใหญ่จะให้ฝึกเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อเป็นวิทยากรต่อเนื่องของหน่วยงานเอง ก็ได้

๔. ปัญหาบุคลากร และงบประมาณ

ประเด็นนี้ อาจถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ของทุก ๆ หน่วยงาน แต่ทั้งนี้เห็นว่าหากผู้บริหารของหน่วยงานได้พิจารณาว่ากิจกรรมตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์โดยตรงกับหน่วยงาน เช่น การจัดหมวดหมู่ข้อมูลข่าวสาร การจัดระบบข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัย หรือแม้แต่การจัดทำสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างเป็นประจำทุกเดือน ล้วนเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของหน่วยงานเอง การให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนก็จะเป็นการส่งเสริมทำให้ภารกิจของหน่วยงานได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งตรงกับหลักการบริหารราชการในยุคปฏิรูประบบราชการที่การบริหารจะต้องมุ่งต่อผลสัมฤทธิ์ และตอบสนองต่อผู้ใช้บริการคือประชาชน ดังนั้น จึงเห็นว่าผู้บริหารหน่วยงานน่าจะสามารถก้าวผ่านข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและบุคลากรได้ โดยถือว่างานตามกฎหมายนี้เป็นงานสำคัญตามภารกิจของหน่วยงานด้วย

ผลปฏิบัติงานของหน่วยงานเรื่องร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี 2541-2546

สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี 2542-2546

รหัส	หน่วยงาน	2542		2543		2544		2545		2546	
		ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์	ร้องเรียน	อุทธรณ์
1	ส่วนราชการอิสระ	5	7	4	5	5	4	8	9	3	3
2	สำนักนายกรัฐมนตรี	12	4	6	6	3	1	3	6	4	1
3	กระทรวงกลาโหม	1	1	2	2	2	0	1	0	0	0
4	กระทรวงการคลัง	5	7	16	12	5	9	11	6	3	4
5	กระทรวงการต่างประเทศ	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
6	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	7	6	13	13	6	3	3	2	4	0
7	กระทรวงคมนาคม	5	1	11	1	20	8	9	8	3	1
8	กระทรวงพาณิชย์	1	0	1	2	1	1	1	1	1	0
9	กระทรวงมหาดไทย	12	3	11	2	7	7	10	9	1	3
10	กระทรวงยุติธรรม	2	6	1	2	1	2	1	1	2	1
11	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	0	3	2	0	1	3	2	2	1	0
12	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	4	0	3	0	0	0	0	1	0	0
13	กระทรวงศึกษาธิการ	18	11	21	8	29	14	28	14	17	17
14	กระทรวงสาธารณสุข	3	3	7	5	13	10	7	4	5	3
15	กระทรวงอุตสาหกรรม	2	0	0	1	1	1	2	2	1	0
16	ทบวงมหาวิทยาลัย	11	9	10	7	6	4	9	7	2	1
17	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
18	กระทรวงพัฒนาสังคมฯ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
19	กระทรวงพลังงาน	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
20	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
21	ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0
22	ส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง ทบวง	4	19	13	9	12	7	16	16	7	11
23	หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค	5	1	7	0	8	3	5	8	10	5
24	หน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น	23	5	34	6	30	11	60	20	36	5
25	องค์กรวิชาชีพ	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
	รวม	122	87	164	83	150	88	176	117	104	58

หมายเหตุ : สถิติการร้องเรียน-อุทธรณ์ ปี 2546 (เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน)

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐

ประกาศ และกฎกระทรวง

ที่ออกตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐

พระราชบัญญัติ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. ๒๕๔๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐

เป็นปีที่ ๕๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือ ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใดๆ ไม่ว่าจะการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย फिल्म การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา สถานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมายรหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

“คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และนิติบุคคล-
ดังต่อไปนี้

(๑) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าว ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ ให้ถือว่า ใบหุ้นนั้นคนต่างด้าวเป็นผู้ถือ

(๒) สมาคมที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว

(๓) สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าว

(๔) นิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือนิติบุคคลอื่นใดที่มีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว
นิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง ถ้าเข้าไปเป็นผู้จัดการหรือกรรมการ สมาชิก หรือมีทุนในนิติบุคคลอื่น ให้ถือว่า ผู้จัดการหรือกรรมการ หรือสมาชิก หรือเจ้าของทุนดังกล่าวเป็นคนต่างด้าว

มาตรา ๕ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติ
ตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้นในสังกัดสำนักงานปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการและคณะกรรมการวินิจฉัย
การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้คำปรึกษาแก่เอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระ
ราชบัญญัตินี้

หมวด ๑ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

มาตรา ๗ หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (๑) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (๒) รูปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (๓) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร หรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ
- (๔) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบายหรือการตีความ

ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๕) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ถ้ามีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา โดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้นก็ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้ว

ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่เพื่อขายหรือจำหน่าย

จ่ายแก่ ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๘ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ตามมาตรา ๗ (๔) ถ้ายังไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จะนำมาใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะได้อ้างถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้ว เป็นเวลาพอสมควร

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๗ (๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุ รายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๔) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรอง ถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ จะวาง หลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้ ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่ จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรานี้เพียงใดให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐ บทบัญญัติมาตรา ๗ และมาตรา ๘ ไม่กระทบถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายเฉพาะ กำหนดให้มีการเผยแพร่หรือเปิดเผย ด้วยวิธีการอย่างอื่น

มาตรา ๑๑ นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชน เข้าตรวจดูได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา ๒๖ แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการ และคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบ จัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือ จะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลข่าวสารนั้นก็ไว้

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดหาให้ตามวรรคหนึ่งต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มี อยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่ เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์ หรือ ระบบอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีที่ยกข้อยกเว้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ ทางการค้า และเป็นเรื่องที่จะต้องปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้น หรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้ แก่ผู้ร้องขอ หากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว

ให้นำความในมาตรา ๘ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตาม มาตรานี้ โดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๑ แม้ว่าข้อมูลข่าวสารที่จะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานส่วนกลาง หรือส่วนสาขาของหน่วยงานแห่งนั้น หรือจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นก็ตาม ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำ เพื่อไปยังคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นโดยไม่ชักช้า

ถ้าหน่วยงานของรัฐผู้รับคำขอเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่มีคำขอเป็นข้อมูลที่เกิดทำโดยหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น และได้ระบุนำการเปิดเผยไว้ตามระเบียบที่กำหนดตามมาตรา ๑๖ ให้ส่งคำขอนั้นให้หน่วยงานของรัฐผู้จัดทำข้อมูลข่าวสารนั้นพิจารณาเพื่อมีคำสั่งต่อไป

มาตรา ๑๓ ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๙ หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา ๙ หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา ๑๑ หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๖ หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕

ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาที่ทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

หมวด ๒

ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

มาตรา ๑๔ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

มาตรา ๑๕ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(๑) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(๒) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึง รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(๔) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(๕) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคล โดยไม่สมควร

(๖) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(๗) กรณีอื่นตามที่กำหนดให้พระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้ เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และสมควรมีวิธีการขามีให้รู้ไว้ให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจ เสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ผู้ที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ ได้เสียของตน มีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็นหนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ

ในกรณีที่มีการคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคำคัดค้านและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัด ค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มิคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้จนกว่า จะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ หรือจนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัย ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา ๑๗ ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นโดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๑๙ การพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่มีคำสั่งมิให้เปิดเผยนั้นไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาของคณะกรรมการ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือศาลก็ตาม จะต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาโดยมิให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเปิดเผยแก่บุคคลอื่นใดที่ไม่จำเป็นแก่การพิจารณา และในกรณีที่จำเป็นจะพิจารณาลับหลังคู่กรณีหรือคู่ความฝ่ายใดก็ได้

มาตรา ๒๐ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใด แม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายใด ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบหากเป็นการกระทำโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบตามมาตรา ๑๖

(๒) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใด เพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในการนี้จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้นจากความรับผิดชอบตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าว

หมวด ๓

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

มาตรา ๒๑ เพื่อประโยชน์แห่งหมวดนี้ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

มาตรา ๒๒ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อาจออกระเบียบโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่มีให้นำบทบัญญัติวรรคหนึ่ง (๓) ของมาตรา ๒๓ มาใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานดังกล่าวก็ได้

หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่จะกำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งนั้น ต้องเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งการเปิดเผยประเภทข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง (๓) จะเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่อการดำเนินการของหน่วยงานดังกล่าว

มาตรา ๒๓ หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อและจำเป็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

(๒) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กระทบถึงประโยชน์
ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

(๓) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

- (ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- (ข) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- (ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- (ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- (จ) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- (ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

(๔) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

(๕) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันมิ
ให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูล
นั้นเป็นกรณีที่ต้องให้ข้อมูลได้โดยความสมัครใจหรือเป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับ

หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการให้จัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใด ซึ่งจะ
เป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

มาตรา ๒๔ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วย
งานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมี
ได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

(๑) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

(๒) เป็นการให้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น

(๓) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผน หรือการสถิติ หรือสำมะโนต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูล
ข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

(๔) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย โดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
ที่เกี่ยวกับบุคคลใด

(๕) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการ
ตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

(๖) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าจะคดีประเภทใดก็ตาม

(๗) เป็นการให้ซึ่งจำเป็น เพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล

(๘) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว

(๙) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจสอบหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา ๙ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไปกับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้องได้

ให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิดำเนินการตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรานี้แทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมแล้วได้

หมวด ๔ เอกสารประวัติศาสตร์

มาตรา ๒๖ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษาหรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสอง นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกประเภท ดังนี้

(๑) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๔ เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี

(๒) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๑๕ เมื่อครบยี่สิบปี

กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยต้องจัดเก็บและจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่ตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

(๒) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นยังไม่ควรเปิดเผย โดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้นให้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วยแต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

การตรวจสอบหรือทบทวนมิให้มีการขยายระยะเวลาไม่เปิดเผยจนเกินความจำเป็น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติตามมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับข้อมูลข่าวสารของราชการที่คณะรัฐมนตรีออกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำลายหรืออาจทำลายได้โดยไม่ต้องเก็บรักษา

หมวด ๕ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

มาตรา ๒๗ ให้มีคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ประกอบด้วยรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกเก้าคนเป็นกรรมการ

ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งเป็นเลขานุการ และอีกสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สอดส่องดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่ ได้รับคำขอ

(๓) เสนอแนะในการตราพระราชกฤษฎีกาและการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบของคณะรัฐมนตรีตาม พระราชบัญญัตินี้

(๔) พิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๑๓

(๕) จัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม แต่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

(๗) ดำเนินการเรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๒๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๒๗ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่รับแต่งตั้ง ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งแล้วอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้

มาตรา ๓๐ นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๒๗ พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๓๑ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ ทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๓๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกให้บุคคลใดให้ถ้อยคำหรือให้ส่งวัตถุ เอกสารหรือพยานหลักฐาน มาประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่มิคำขอไม่ว่าจะเป็นกรณีตามมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๒๕ ถ้าผู้มีคำขอไม่เชื่อว่าเป็นความจริงและร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามมาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเข้าดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกี่ยวข้องได้ และแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียนทราบ

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยินยอมให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้หรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้และให้นำความในมาตรา ๓๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

มาตรา ๓๕ ให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๖ และคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕

การแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งตามสาขาความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านของข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น ความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจและการคลังของประเทศ หรือ การบังคับใช้กฎหมาย

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารคณะหนึ่งๆ ประกอบด้วยบุคคลตามความจำเป็น แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามคน และให้ข้าราชการที่คณะกรรมการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ

ในกรณีพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแห่งใด กรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นจะเข้าร่วมพิจารณาด้วยไม่ได้

กรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะเป็นเลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการไม่ได้

มาตรา ๓๗ ให้คณะกรรมการพิจารณาส่งคำอุทธรณ์ให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่ละสาขาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการได้รับคำอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้เป็นที่สุด และในการมีคำวินิจฉัยจะมีข้อสังเกตเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

ให้นำความในมาตรา ๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแต่ละสาขา วิธีพิจารณาและวินิจฉัย และองค์คณะในการพิจารณาและวินิจฉัย ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๙ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ และบทกำหนดโทษที่ประกอบกับบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับกับคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอนุโลม

หมวด ๓ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่สั่งตามมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดตามมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๒ บทบัญญัติมาตรา ๗ มาตรา ๘ และมาตรา ๙ มิให้ใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้หน่วยงานของรัฐจัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่ง หรือจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการจะได้อำหนด

มาตรา ๔๓ ให้ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๑๗ ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ยังคงใช้บังคับต่อไปนี้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา ๑๖ จะได้อำหนดเป็นอย่างอื่น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการ
ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๕ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

อาศัยอำนาจในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีสถานที่สำหรับประชาชนสามารถใช้ในการค้นหาและศึกษาข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สะดวกตามสมควรตามกำลังบุคลากรและงบประมาณที่มี

ข้อ ๒ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำดัชนีที่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารตามข้อ ๑ ได้เอง

ข้อ ๓ ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามข้อ ๑ ไว้ให้ประชาชนสามารถตรวจดูได้โดยสะดวก กรณีมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ จะแยกข้อมูลข่าวสารบางส่วนไปเก็บไว้ต่างหาก หรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารประกอบด้วย

ข้อ ๔ การให้ประชาชนเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐจะกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยก็ได้ โดยคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารด้วย

ข้อ ๕ การดำเนินการตามข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ ข้างต้น หน่วยงานของรัฐจะจัดข้อมูลข่าวสารไว้ที่ห้องสมุดของหน่วยงานอื่นหรือของเอกชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้แทนก็ได้

ข้อ ๖ หลักเกณฑ์และวิธีการนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คำอธิบาย
ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับ
การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู
ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อ ๑ สถานที่ที่หน่วยงานของรัฐ จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๕ สำหรับประชาชนสามารถใช้ในการค้นหาและศึกษา จะต้องเป็นสถานที่สะดวกตามสมควร ตามกำลังบุคลากรและงบประมาณที่มีอยู่ เช่น ห้องสมุด หรือห้องที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีอยู่แล้ว

ข้อ ๒ หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดทำดัชนีของข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดเพียงพอ เช่น หมวดหมู่ และชื่อเรื่องของข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาชนสามารถค้นหาได้เอง

ข้อ ๓ ในกรณีมีความจำเป็นเรื่องสถานที่ หน่วยงานของรัฐจะแยกข้อมูลข่าวสารบางส่วนไปเก็บไว้ต่างหากหรือให้บริการ ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ แต่ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐอำนวยความสะดวกในการนำข้อมูลข่าวสารที่แยกเก็บไว้ที่อื่นมาให้ประชาชนตรวจดู

ข้อ ๔ ในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของประชาชน หน่วยงานของรัฐจะกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของหน่วยงานของรัฐได้ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความสะดวกของประชาชนด้วย

ข้อ ๕ หน่วยงานของรัฐจะจัดข้อมูลข่าวสารไว้ที่ห้องสมุดของหน่วยงานอื่น หรือของเอกชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูแทนก็ได้

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือ
ขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๘ วรรคสาม กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ วางหลักเกณฑ์การเรียกค่าธรรมเนียมในการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการได้ โดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบ ด้วย ทั้งนี้เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ดังนั้น เพื่อให้การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นแนวทางเดียวกัน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจึงให้ความเห็นชอบการกำหนด ค่าธรรมเนียมดังกล่าวเป็นการทั่วไป ดังนี้

๑. ค่าธรรมเนียมการทำสำเนาโดยเครื่องถ่ายเอกสารที่หน่วยงานของรัฐสามารถกำหนดได้ โดยให้ถือว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้ความเห็นชอบแล้ว คือ อัตราดังต่อไปนี้

(๑) ขนาดกระดาษ เอ ๔	หน้าละไม่เกิน	๑	บาท
(๒) ขนาดกระดาษ เอพ ๑๔	หน้าละไม่เกิน	๑.๕๐	บาท
(๓) ขนาดกระดาษ บี ๔	หน้าละไม่เกิน	๒	บาท
(๔) ขนาดกระดาษ เอ ๓	หน้าละไม่เกิน	๓	บาท
(๕) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๒	หน้าละไม่เกิน	๘	บาท
(๖) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๑	หน้าละไม่เกิน	๑๕	บาท
(๗) ขนาดกระดาษพิมพ์เขียว เอ ๐	หน้าละไม่เกิน	๓๐	บาท

๒. การเรียกค่าธรรมเนียมการทำสำเนาโดยเครื่องถ่ายเอกสารในขนาดกระดาษ หรือในอัตราที่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๑ หรือการขอสำเนาที่เป็นสื่อประเภทอื่น หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เว้นแต่เป็นการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่เกินต้นทุนที่แท้จริง

๓. การเรียกค่าธรรมเนียมการให้คำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่ถือว่าคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้ความเห็นชอบ ให้คิดในอัตราคำรับรองละไม่เกิน ๕ บาท

๔. ในกรณีที่ผู้ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง เป็นผู้มิได้มีรายได้น้อย หน่วยงานของรัฐจะพิจารณา ยกเว้นค่าธรรมเนียม หรือลดอัตราค่าธรรมเนียมให้ตามควรแก่กรณีได้

ประกาศ ณ วันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๒

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

**ประธานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง กำหนดให้ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคา
ของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้ว
เป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๕ (๘)
แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐**

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๕ (๘) บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์จากการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ (๘) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงกำหนดให้ ประกาศประกวดราคาและประกาศสอบราคาของหน่วยงานของรัฐที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๕ ทั้งนี้ มีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับแต่วันประกาศ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการของราชการ

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างระเบียบคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
ว่าด้วย อำนาจหน้าที่ วิธีพิจารณาและองค์คณะในการพิจารณา
และวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

พ.ศ. ๒๕๔๒

ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. ๒๕๔๐

หลักการ

กำหนดอำนาจหน้าที่ วิธีพิจารณาและองค์คณะในการพิจารณาและวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา ๓๘

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา ๓๕ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา ๑๖ และคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๕ เพื่อให้มีระเบียบวิธีพิจารณาและวินิจฉัยและการจัดให้มีองค์คณะในการพิจารณาคำอุทธรณ์โดยมีกรรมการผู้รับผิดชอบสำนวนเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนคำอุทธรณ์ คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ จึงจำเป็นต้องออกระเบียบนี้

ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
เรื่อง กำหนดให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้าง
ของหน่วยงานของรัฐเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้
ตามมาตรา ๕ (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๘) บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดข้อมูลข่าวสารอื่นที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้ ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นเอกสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๘) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

๑. ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำสรุปผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐเป็นรายเดือนทุก ๆ เดือน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับงานที่จัดซื้อจัดจ้าง วงเงินงบประมาณ วิธีซื้อหรือจ้าง รายชื่อผู้เสนอราคาและราคาที่เสนอ ผู้ได้รับการคัดเลือกและราคา และเหตุผลที่คัดเลือกผู้เสนอราคารายนั้นโดยสรุป เพื่อเป็นดัชนีสำหรับการตรวจสอบของประชาชน

๒. การดำเนินการตาม ๑ ให้จัดทำตามแบบ สขร.๑ แนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

กฎกระทรวง

(พ.ศ. ๒๕๔๑)

ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. ๒๕๔๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๒๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พร้อมสำเนาหนึ่งชุด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการตามบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามที่แนบท้ายกฎกระทรวงนี้ และเก็บรักษาไว้กับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

ข้อ ๒ ให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บรวบรวมบัญชีหรือสำเนาบัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้เป็นระบบกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสาร นั้น เพื่อความสะดวกในการรักษาของหน่วยงานของรัฐและตรวจสอบของบุคคลที่ขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนตามมาตรา ๒๕

ข้อ ๓ กรณีที่บัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีส่วนที่เห็นควรไม่เปิดเผยแก่ผู้ขอตรวจดูหรือขี้อยู่ด้วย หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่จะคัดรายการใดออกจากรายการในบัญชีที่จะเปิดเผยก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องคงรายการที่แสดงลำดับที่ วัน เดือน ปี ที่ขอตรวจดูหรือขี้อยู่ไว้ และให้แสดงเหตุผลที่ไม่เปิดเผยไว้ในช่องหมายเหตุด้วย

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

สรุปผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในรอบเดือน.....
(ชื่อหน่วยงาน).....

ลำดับที่	งานจัดซื้อจัดจ้าง	วงเงินงบประมาณ (ราคากลาง)	วิธีซื้อ / จ้าง	ผู้เสนอราคาและราคาที่เสนอ	ผู้ได้รับการคัดเลือกและราคา	เหตุผลที่คัดเลือก โดยสังเขป
๑.						
๒.						
๓.						
๔.						
๕.						

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒)
ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

หลักการ

กำหนดระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๒๐ (๒)

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๒๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทำหน้าที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ ที่มีปัญหาต้องพิจารณาทั้งในด้านการรักษาความลับเพื่อประโยชน์ในราชการ และในด้านประโยชน์อื่นอันสำคัญที่ทำให้อาจจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการเกิดดุลยภาพระหว่างการรักษาความลับกับประโยชน์อื่นที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

**บัญชีแสดงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
ชื่อของข้อมูลข่าวสาร.....**

ลำดับที่	วัน เดือน ปี ที่ขอตรวจดู หรือยื่น	วัตถุประสงค์ในการขอ ตรวจดู หรือยื่น	ชื่อผู้ขอตรวจดู หรือยื่น และ หลักฐานแสดงตัวตน	ลายมือชื่อผู้ขอ ตรวจดู หรือยื่น	วัน เดือน ปี ที่คืน	ชื่อผู้คืน	ลายมือชื่อ ผู้คืน	หมายเหตุ
			หลักฐานแสดงตัวตน					

คู่มือผู้บริหารการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๑ ๘๕๕๒ - ๓

โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๘๕๔๓

www.oic.go.th

ISBN ๙๗๔-๙๑๔๘๔-๒-๘

ที่ปรึกษา

นายรองพล เจริญพันธุ์

รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

นายชิ่งทอง โอภาสศิริวิทย์

ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

คณะทำงาน

นางวนิดา สักการโกศล

นางสาวสมรพันธุ์ ดอกไม้ทอง นางสาวปณิศา เหลืองวรเมธ นางยง ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา

นางสาวสังวาลย์ เอี่ยมสะอาด นางนัยนา จำปาทอง นางสาวเสาวณีย์ สกุลรัตน์

กองบรรณาธิการ

นางอัญชัญรัตน์ จันทศิริ นางสาววรรณาศรีนนท์

พิมพ์เมื่อ สิงหาคม ๒๕๔๖ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ หจก. ไอเดีย สแควร์ ๑๐๖ ซ.เจริญสินทวงศ์ ๕๗/๒ บางพลัด กทม. ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๓๓ ๔๗๕๑ ๐ ๒๔๓๓ ๔๑๓๔ โทรสาร ๐ ๒๘๘๓ ๓๕๕๕